

The genesis of the European External Action Service – the main concepts and debate from the adoption of the Treaty of Lisbon to the end of the legislative process (November 2010)

Summary

This article examines the genesis of the European External Action Service (EEAS) between 2007 and 2010. The idea of the creation of the EU diplomacy appeared during the works of the European Convention in 2002. However, the process of creation of the EEAS had been suspended for more than two years as a result of the rejection of the Constitutional Treaty. In 2007, the debate was re-opened because of the Treaty of Lisbon adoption. This article analyses the most important documents and events between the adoption of the Treaty and 2010 when the secondary legislation establishing the organisation and functioning of the European External Action Service was adopted by the Council.

***Key words:** European External Action Service, Common Foreign and Security Policy, diplomacy of the European Union, Treaty of Lisbon*

Geneza Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych – główne koncepcje i debata od uchwalenia traktatu z Lizbony do zakończenia procesu prawodawczego (listopad 2010 r.)

Streszczenie

W niniejszym artykule przeanalizowano genezę Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) w latach 2007–2010. Postulat utworzenia unijnej dyplomacji pojawił się w trakcie obrad Konwentu Europejskiego w 2002 r., ale w rezultacie odrzucenia traktatu konstytucyjnego proces tworzenia ESDZ został przerwany na ponad dwa lata. Przyjęcie traktatu z Lizbony, w 2007 r., wywołało konieczność wznowienia prac. W artykule została przeprowadzona analiza najważniejszych dokumentów i wydarzeń, które miały miejsce między uchwaleniem traktatu a 2010 r., kiedy to przyjęto akty prawa wtórnego, regulujące organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych.

***Słowa kluczowe:** Europejska Służba Działań Zewnętrznych, wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa, dyplomacja Unii Europejskiej, traktat z Lizbony*

Marta Rojewska

Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski

Geneza Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych – główne koncepcje i debata od uchwalenia traktatu z Lizbony do zakończenia procesu prawodawczego (listopad 2010 r.)

Utworzenie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) jest jedną z najważniejszych reform, jakie przeprowadzono na podstawie traktatu z Lizbony (TL), we wspólnej polityce zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB). Ta instytucja *sui generis* tworzy zupełnie nową jakość w funkcjonowaniu tej polityki – po pierwsze Unia Europejska (UE) zyskała profesjonalną służbę dyplomatyczną, po drugie mamy do czynienia z zupełnie nowym rozwiązaniem instytucjonalnym. W artykule podjęto próbę opisu i analizy prac nad przyjęciem prawa wtórnego, regulującego funkcjonowanie ESDZ, w okresie od podpisania traktatu z Lizbony do listopada 2010 r. Celem artykułu jest znalezienie odpowiedzi na pytania: jak kształtował się kompromis, jakie stanowiska zajmowały poszczególne państwa członkowskie i instytucje, jaką rolę odegrały w całym procesie oraz jakie ostatecznie przyjęto rozwiązania w najbardziej spornych kwestiach i jak wpływa to na charakter nowej instytucji. Podstawową metodą badawczą, która posłuży do odpowiedzi na powyższe pytania, jest metoda decyzyjna.

Postulat utworzenia profesjonalnej służby działań zewnętrznych Unii Europejskiej pojawił się w trakcie prac Konwentu Europejskiego. Było to zarówno odpowiedzią na potrzebę zwiększenia spójności i efektywności unijnych działań zewnętrznych, jak i oczywistą konsekwencją innych propozycji w dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w tym zwłaszcza reformy stanowiska wysokiego przedstawiciela ds. wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WP). Przepis dotyczący Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych otrzymał w Traktacie ustanawiającym Konstytucję dla Europy (TK) bardzo ogólne brzmienie, zaś wszystkie szczegółowe zasady

miały zostać określone w decyzji europejskiej. Zgodnie z załączoną do TK deklaracją, wkrótce po uchwaleniu jego tekstu rozpoczęto w UE debatę na temat kształtu nowej struktury. Swoje stanowiska w tej sprawie przedstawiły zarówno poszczególne państwa członkowskie, jak i główne instytucje unijne. W oparciu o nie w czerwcu 2005 r. Javier Solana, WP/sekretarz generalny Rady, oraz José Manuel Barroso, przewodniczący Komisji Europejskiej (KE), przedstawili dokument *Europejska Służba Działań Zewnętrznych. Wspólne sprawozdanie z postępu prac*, który miał stać się podstawą dalszej dyskusji. Prace przerwano jednak w wyniku niewyrażenia zgody na ratyfikację traktatu konstytucyjnego przez Francuzów i Holendrów (Zob. Rojewska 2013: s. 64–77).

W czerwcu 2007 r. Rada Europejska (RE) podjęła decyzję o zwołaniu konferencji międzyrządowej, której zadaniem było opracowanie nowego traktatu reformującego do końca roku (Prezydencja 2007). W efekcie dnia 13 grudnia 2007 r. szefowie państw i rządów Unii Europejskiej podpisali traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Do Aktu końcowego konferencji międzyrządowej, która przyjęła traktat, podobnie jak do traktatu konstytucyjnego, dołączono Deklarację nr 15 odnoszącą się do artykułu 27 Traktatu o Unii Europejskiej, w której uczestnicy konferencji zobowiązali sekretarza generalnego Rady, wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, Komisję Europejską i państwa członkowskie do rozpoczęcia prac nad utworzeniem Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych, co miało nastąpić niezwłocznie po podpisaniu traktatu (Deklaracja 2010). Zgodnie z artykułem 27 Traktatu o Unii Europejskiej ESDZ jest złożona z urzędników właściwych służb Sekretariatu Generalnego Rady i Komisji oraz z personelu delegowanego przez krajowe służby dyplomatyczne. Jej zadaniem jest wspieranie wysokiego przedstawiciela Unii ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa w wykonywaniu jego mandatu. Organizację i zasady funkcjonowania Służby reguluje decyzja przyjęta przez Radę na wniosek WP, za zgodą KE i po konsultacji z Parlamentem Europejskim (PE), (TUE: art. 27). Przepis ten był niemal identyczny z tym, który zapisano w TK, a wprowadzone zmiany były czysto kosmetyczne i wynikały ze zmiany innych przepisów (np. „decyzja” zamiast „decyzja europejska”). Politycy europejscy ponownie nie zdecydowali się na dokładniejsze określenie kształtu Służby, odkładając decyzje w tej kwestii do czasu uchwalenia stosownego aktu prawodawczego.

Z początkiem roku 2008 r. prezydencję objęła Słowenia. Razem z Sekretariatem Generalnym Rady ustaliła ona, iż punktem wyjścia do dalszej debaty nad Europejską

Służbą Działań Zewnętrznych będzie raport J. Solany i J.M. Barroso z 2005 r. (Osica *et al.* 2009: s. 35). Prezydencja ustaliła również, iż w UE istnieje powszechna zgoda na nadanie Służbie charakteru instytucji *sui generis* (Kluth, Pilegaard 2012: s. 307).

W czasie francuskiej prezydencji w drugiej połowie 2008 r. powoli zaczął się rysować konsensus w sprawie włączenia do ESDZ istniejących w KE i Sekretariacie Generalnym Rady jednostek organizacyjnych. Znacząca większość państw zgadzała się na inkluzję właściwych działów z Sekretariatu Generalnego Rady, DG RELEX, części DG Rozwój oraz pewnej grupy urzędników z DG Rozszerzenie z KE. Wciąż trwały natomiast rozmowy na temat przyłączenia struktur odpowiedzialnych za sprawy wojskowe i bezpieczeństwo. Zwłaszcza Wielka Brytania i Francja sprzeciwiały się włączeniu struktur zarządzania kryzysowego do Służby (Osica *et al.* 2009: s. 35).

Na jesieni 2009 r., po pozytywnym wyniku drugiego referendum w Irlandii¹, prace nad ESDZ nabrały tempa. Jako pierwszy głos zabrał Parlament Europejski. Trzy parlamentarne komisje zajęły się opracowaniem rezolucji w sprawie instytucjonalnych aspektów utworzenia ESDZ. Deputowany Elmar Brok, sprawozdawca Komisji Spraw Konstytucyjnych, przygotował projekt rezolucji, do którego swoje opinie przygotowały Komisja Spraw Zagranicznych oraz Komisja Rozwoju. Rezolucję przyjęto na sesji PE w dniu 22 października większością 429 głosów w obecności 548 deputowanych (European Parliament 2009).

Głównym celem, jaki przyświecał PE przy tworzeniu tej rezolucji, było zagwarantowanie sobie istotnej roli zarówno przy kreowaniu Służby, jak i jej funkcjonowaniu (Popielawska 2009: s. 7). PE przede wszystkim wezwał Komisję Europejską oraz wysokiego przedstawiciela do uznania rezolucji za wytyczne do projektu decyzji określającej organizację i zasady funkcjonowania Służby. Sama decyzja mogła być, według niego, przyjęta tylko pod warunkiem osiągnięcia międzyinstytucjonalnego konsensusu (Parlament Europejski 2009: s. 9–14). Ustanowienie ESDZ wiązało się z koniecznością dokonania zmian w kilku ważnych aktach prawnych – rozporządzeniu finansowym, regulaminie pracowniczym i budżecie UE na dany rok. Zakładając, że TL rozszerzył uprawnienia PE w zwykłej procedurze prawodawczej, uzyskał on łatwy sposób na to, by wymóc na państwach członkowskich i pozostałych instytucjach uwzględnienie jego

¹ W pierwszym referendum w sprawie traktatu z Lizbony przeprowadzonym w Irlandii w czerwcu 2008 r. prawie 54% obywateli zagłosowało przeciwko jego przyjęciu. Po udzieleniu Irlandii szeregu gwarancji dotyczących np. jej neutralności czy polityki podatkowej, zadecydowano o przeprowadzeniu ponownego referendum, które odbyło się 2 października 2009 r. Tym razem 67% Irlandczyków zagłosowało za przyjęciem traktatu (*Irlandczycy na NIE...* 2008; *Unia spełnia żądania władz Irlandii* 2008; Bielecki 2009).

postulatów (uzależniając od tego przyjęcie w przyszłości wyżej wymienionych aktów), (Liszczyk 2010).

Zgodnie z rezolucją Służba miała powstać „w celu zachowania i rozwoju modelu wspólnotowego w dziedzinie stosunków zagranicznych”, a co za tym idzie powinna być zależna administracyjnie i budżetowo od Komisji Europejskiej. Warto zauważyć, że był to postulat całkowicie sprzeczny z powszechnym wśród państw członkowskich poglądem, iż Służbę należy raczej umieścić w systemie instytucjonalnym jak najbliższej Rady. PE uzasadniał to rozwiązanie powołując się na fakt, iż większość kompetencji, które przejmie Służba obecnie należy do Komisji Europejskiej, posiadającej poza tym odpowiednie doświadczenie w zakresie administracyjnym i budżetowym. Nie bez znaczenia jest też to, że zmianie nie uległyby jego kompetencje kontrolne, a na tym zwłaszcza zależało PE (Liszczyk, 2010). W odniesieniu do kontroli personelu Parlament zaproponował na przykład możliwość przeprowadzania przesłuchań kandydatów na najważniejsze stanowiska w samej Służbie i delegaturach UE. Olaf Osica, Rafał Trzaskowski oraz Joanna Popielawska sugerowali w swoim artykule z 2009 r. możliwość wyrażenia przez Radę zgody na parlamentarny nadzór nad budżetem i personelem ESDZ w zamian za zgodę PE na umieszczenie Służby poza Komisją (Osica *et al.* 2009: s. 32). W rezolucji postulowano również zatrudnienie w każdej delegaturze osoby, która zapewniłaby kontakt między daną delegaturą a PE (np. w kwestii współpracy z parlamentami narodowymi krajów trzecich) oraz utworzenie europejskiego kolegium dyplomatycznego, które miałoby zapewniać urzędnikom europejskim szkolenie w dziedzinie stosunków zewnętrznych. Interesujący jest postulat PE, by decyzje o tym, które działy Komisji oraz Sekretariatu Generalnego Rady przenieść do ESDZ odłożyć na później i tym samym tworzyć ją stopniowo. W trakcie debaty spore kontrowersje wzbudził postulat zapewnienia równowagi geograficznej i płci przy rekrutacji personelu Służby. Jak podkreślają wyżej wymienieni autorzy miało to zapobiec zdominowaniu Służby przez duże państwa członkowskie (Osica *et al.* 2009: s. 58). Co więcej, chcąc zapewnić odpowiednią niezależność Służby, PE opowiadał się za przyznaniem personelowi pochodzącemu z Komisji Europejskiej 50% stanowisk, a państwom członkowskim jedynie 30% (Liszczyk, 2010). Ponadto PE opowiedział się w rezolucji za włączeniem do Służby niektórych organów wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO).

Szwedzka prezydencja 23 października 2009 r. przedstawiła *Sprawozdanie skierowane do Rady Europejskiej dotyczące Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych*. Zostało ono wypracowane w ramach Komitetu Stałych Przedstawicieli (COREPER), po przygotowaniach w Grupie Antici (Missiroli 2010: s. 435). Na posiedzeniu w dniach

29–30 października Rada Europejska zatwierdziła je i wezwała przyszłego wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa o niezwłoczne po wejściu w życie traktatu rozpoczęcie prac nad opracowaniem projektu decyzji określającej organizację i zasady funkcjonowania ESDZ (Prezydencja 2009a: pkt. 3).

Sprawozdanie prezydencji ostatecznie rozstrzygnęło najważniejsze dylematy związane z utworzeniem Służby, ustanawiając tym samym wytyczne Rady Europejskiej dla WP. Najważniejszym ustaleniem było uznanie odrębności Służby od Komisji Europejskiej i Sekretariatu Generalnego Rady (Prezydencja 2009b: pkt. 16). Jak słusznie zauważa Aleksandra Kreczmańska (2009) „kompromisowe rozwiązanie to utworzenie całkowicie nowej struktury, odzwierciedlającej szczególnie umocowanie wysokiego przedstawiciela (względem KE i Rady – uzup. M.R.) – ten wariant został przyjęty w sprawozdaniu”. Służba miała uzyskać autonomię w zakresie budżetu administracyjnego oraz zarządzania swoim personelem. Postanowiono o włączeniu do Służby zarówno struktur wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, jak i zarządzania kryzysowego (m. in. SitCen i Sztab Wojskowy UE), a ponadto miały się w niej znaleźć komórki odpowiedzialne za przygotowywanie działań dotyczących budżetu WPZiB oraz Instrumentu na rzecz stabilności (Prezydencja 2009b: pkt. 7, 8). Największe problemy stwarzało wypracowanie porozumienia w sprawie DG Rozwój (rozważano jej przeniesienie do ESDZ, pozostawienie w KE lub wprowadzenie dualizmu). Ostatecznie zdecydowano o podzieleniu obowiązków między oba ciała – ESDZ miała zająć się programowaniem, a Komisja implementacją (Popielawska 2009: s. 5). Działy ESDZ, utworzone według klucza geograficznego i tematycznego, miały zająć się ogółem polityki zagranicznej. Kwestie dotyczące rozszerzenia, polityki handlowej i polityki rozwojowej co do zasady miały pozostać w gestii Komisji Europejskiej. W ramach Służby miały powstać działy geograficzne zajmujące się państwami kandydującymi, a więc, jak zauważa J. Popielawska, nie udało się uniknąć dublowania struktur. Autorka zwraca również uwagę, że „zrezygnowano [...] ze wskazywania konkretnych dyrekcji generalnych Komisji oraz Sekretariatu Rady, które miałyby podlegać nowej służbie, rezygnując równocześnie z zapisu o zachowaniu przez Sekretariat Rady działów odpowiedzialnych za politykę handlową, rozwojową oraz rozszerzenie” (Popielawska 2009: s. 5). Jednocześnie w sprawozdaniu podkreślano konieczność stworzenia odpowiednich procedur konsultacyjnych pomiędzy KE a ESDZ dotyczących wymiaru zewnętrznego wszystkich działań UE. Postanowiono również włączyć do Służby specjalnych przedstawicieli Unii Europejskiej lub ich zadania oraz delegatury Unii Europejskiej (Prezydencja 2009b: pkt. 13, 14, 28–33). Podsumowując postanowienia dotyczące kształtu

Służby, można stwierdzić, że w toku negocjacji zdecydowano o przyjęciu modelu maksymalistycznego (Jankowski 2010).

W sprawozdaniu określono również zasady dotyczące personelu. Państwa członkowskie podjęły decyzję o nadaniu równorzędnego statusu wszystkim pracownikom Służby niezależnie od źródła ich pochodzenia (KE, Sekretariat Generalny Rady czy dyplomacie państw członkowskich). Przy rekrutacji, za którą odpowiedzialnym uczyniono wysokiego przedstawiciela, postanowiono zastosować, oprócz kryterium merytorycznego, kryterium równowagi płci oraz równowagi geograficznej (Prezydencja 2009b: pkt. 18-21). Ostatnia zasada była rozwiązaniem kompromisowym wobec postulatów niektórych państw, by w odniesieniu do pracowników wywodzących się z krajowych służb dyplomatycznych wprowadzić „kwoty narodowe”. Według tego pomysłu, zgłaszanego m.in. przez Niemcy i Polskę, liczba pracowników danej narodowości zależałaby od liczby ludności danego państwa. Wielka Brytania, Szwecja i Niemcy proponowały również, by to rozwiązanie funkcjonowało tylko na początku istnienia Służby, a następnie byłyby organizowane otwarte konkursy (Czaputowicz 2005: s. 12). W sprawozdaniu określono, iż personel pochodzący z narodowych służb dyplomatycznych ma stanowić przynajmniej 1/3 personelu Służby (Prezydencja 2009b: pkt. 20). W opinii publicznej istniało przeświadczenie, że polityka zatrudnienia i jej efekty będą mieć zasadnicze znaczenie dla przyszłej sprawności działania ESDZ. Dla utworzenia spójnej kadry nowego organu konieczne było osiągnięcie równowagi (Kreczmańska 2009). W sprawozdaniu postulowano również wprowadzenie rotacji pracowników między delegaturami i centralą, między Służbą a krajowymi dyplomacjami oraz „w możliwym zakresie” między Służbą a KE i Sekretariatem Generalnym Rady (Prezydencja 2009b: pkt. 22). Państwa członkowskie postulowały zagwarantowania rotacji także w tym ostatnim przypadku, jednak nie byłoby to możliwe ze względu na przesunięcie większości stanowisk z KE i Sekretariatu do ESDZ, co uniemożliwia ponowne przeniesienie pracowników (Kreczmańska 2009).

Ostatnia część sprawozdania prezydencji dotyczącego Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych („Dalsze kroki”) ustala dwuetapowy plan jej utworzenia. Pierwszy z nich miał się rozpocząć z dniem wejścia w życie traktatu z Lizbony i powinien być zakończyć się pod koniec kwietnia 2010 r.² wraz z przyjęciem decyzji w sprawie orga-

² Antonio Missiroli (2010: s. 345) zwraca uwagę, iż termin ten był podyktowany obawami przed zmianą rządu w Wielkiej Brytanii w wyborach parlamentarnych przypadających na maj 2010 r. i podejścia nowej grupy rządzącej do pakietu reform WPZiB. Były to jednak obawy niesłuszne - rząd utworzony przez partię konserwatywną w pełni zaakceptował podjęte decyzje.

nizacji i funkcjonowania ESDZ. Jednocześnie postulowano nieprzerwane prowadzenie prac mimo, iż wówczas nie zakończył się jeszcze proces ratyfikacji traktatu. Zapowiedziano utrzymanie ścisłych kontaktów z Parlamentem Europejskim oraz utworzenie specjalnego zespołu ds. przygotowań, złożonego z reprezentantów Komisji, Sekretariatu Generalnego Rady i państw członkowskich, który miał wspierać WP w pracach nad projektem decyzji i dostosowaniem innych aktów prawnych. Etap drugi przewidziano na okres od przyjęcia decyzji do zakończenia procesu jej implementacji. Zapowiedziano na 2012 r. pierwsze sprawozdanie z działania ESDZ oraz do połowy 2013 r. przegląd organizacji i funkcjonowania w celu wprowadzenia ewentualnych nowelizacji do decyzji (Prezydencja 2009b: pkt. 34).

Porównując rezolucję przyjętą przez PE i sprawozdanie prezydencji wyraźnie widać, że poglądy państw członkowskich znacząco różniły się od prezentowanych przez Parlament. Wypracowane przez państwa porozumienie poszło w zupełnie innym kierunku niż wizja deputowanych. Jako przykład można podać chociażby sam charakter Służby i jej instytucjonalnie umiejscowienie. Przyjęcie rezolucji nie było jednak zupełnie chybionym działaniem. Abstrahując od uznania takich kwestii, jak np. parlamentarna kontrola budżetowa, zasady równowagi geograficznej i płci w odniesieniu do personelu czy włączenia delegatur do struktury ESDZ, państwa członkowskie poświęciły sporo czasu w dyskusji kwestii zaangażowania Parlamentu w działania dotyczące Służby (Popielawska 2009: s. 7). W sprawozdaniu prezydencji znalazły się zarówno postulaty włączenia PE w proces tworzenia ESDZ, jak i w późniejsze działanie Służby poprzez włączenie go w proces decyzyjny oraz utworzenie odpowiednich stanowisk odpowiedzialnych za kontakty z PE (Prezydencja 2009b: pkt. 15, 34).

Ciekawym wątkiem debaty nad kształtem ESDZ jest jej powiązanie z delegaturami. Ani Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy, ani traktat z Lizbony nie wyrażały *expressis verbis* powiązania delegatur UE ze Służbą. Powstały one z transformacji przedstawicielstw Komisji Europejskiej, a było to następstwem przekształcenia Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej w organizację międzynarodową o jednolitym reżimie prawnym oraz zniesieniu filarowości³. Państwa członkowskie uznały zasadność objęcia przez delegatury swoim działaniem całego spektrum zewnętrznej działalności UE (Osica *et al.* 2009: s. 47). Podobnie jak ESDZ, delegatury traktatowo zostały podporządkowane wysokiemu przedstawicielowi (ministrowi spraw zagranicznych Unii) (Osica *et al.* 2009: s. 44). Jednak już na etapie prac Konwentu Europejskiego pojawił

³ Należy przypomnieć, że przedstawicielstwa formalnie zajmowały się tylko sprawami związanymi z dawnym I filarem.

się postulat ich włączenia do struktury Służby, który później był podzielany przez wiele państw⁴. Rozważano różne opcje ułożenia stosunków z ESDZ – od włączenia delegatur jako całości do Służby, do włączenia do niej jedynie kierownictwa delegatur i pozostawienia reszty personelu w KE (Osica *et al.* 2009: s. 47). Równocześnie rozważano czy przekształcenie przedstawicielstw KE w delegatury powinno nastąpić w chwili wejścia w życie traktatu czy może powinno to następować stopniowo⁵ (Osica *et al.* 2009: s. 52).

Kwestią sporną był też zakres kompetencji delegatur. W czasie opracowywania przez prezydencję szwedzką sprawozdania zastanawiano się nad powierzeniem im ochrony konsularnej i dyplomatycznej obywateli UE w czasie kryzysu. Jednak państwa, w tym Polska, nie wyraziły na to zgody (Popielawska 2009: s. 7). Wielka Brytania argumentowała, że wykonywanie przez Służbę funkcji konsularnych, byłoby sprzeczne z art. 23 TFUE, wskazującym, iż obowiązek wykonania tej funkcji spoczywa na państwach członkowskich (Chojan 2008: s. 172). Pojawiały się też inne pomysły – przyznanie delegaturom zadań związanych z przyznawaniem wiz w ramach Systemu Informacyjnego Schengen, pełnienie funkcji informacyjno-analitycznej w dziedzinie stosunków dwustronnych czy też przydzielenie zadań w ramach WPBiO. Część państw opowiadało się również za ograniczeniem roli delegatur jedynie do reprezentowania Unii oraz zarządzania programami pomocowymi (Osica *et al.* 2009: s. 52; Parlament Europejski 2009: pkt. 10).

Jak się wydaje znacząca rola wysokiego przedstawiciela oraz Rady i jej Sekretariatu w procesie kształtowania ESDZ może doprowadzić do włączenia w przyszłości zadania wspierania lub obsługi tzw. misji petersberskich w zakres kompetencji delegatur. Całkiem możliwe jest również utworzenie w nich jednostek na wzór *attaché* obrony i *attachatów*, współpracujących z Komitetem Wojskowym UE, co znacznie wzmocniłoby unijne struktury militarne i wykorzystanie ich potencjału w misjach zarządzania kryzysowego (Jankowski 2010). Ostatecznie w sprawozdaniu prezydencji określono, iż wysoki przedstawiciel ma podjąć współpracę z przyszłymi prezydentami, tak by ustalić „plan i ramy czasowe zmiany statusu delegatur”, co ma umożliwić im „jak najszybsze przejście roli i funkcji aktualnie pełnionych przez kolejne prezydencje w odniesieniu do lokalnej koordynacji i reprezentowania Unii” (Prezydencja 2009b: pkt. 31). W do-

⁴ Tu należy przypomnieć Deklarację w sprawie utworzenia Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych dołączoną do projektu TK czy Raport Solany i Barroso.

⁵ Belgia na przykład proponowała, by zacząć od najważniejszych przedstawicielstw, w tym tych, które działały przy organizacjach międzynarodowych takich jak ONZ czy WTO.

kumencie tym dopuszczono również możliwość rozszerzenia kompetencji delegatur o wykonywanie funkcji konsularnych przy okazji przeglądu jej działania w 2013 r. (Prezydencja 2009b: pkt. 34 tiret trzecie).

1 grudnia 2009 r. traktat lizboński wszedł w życie. Tym samym oficjalnie rozpoczął się pierwszy etap prac nad ESDZ. Na mocy *Decyzji Rady Europejskiej, podjętej za zgodą Przewodniczącego Komisji z dnia 1 grudnia 2009 r. w sprawie mianowania Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa* funkcję tę objęła baronessa Catherine Margaret Ashton (Decyzja 2009/880/UE: art. 1). W okresie między utworzeniem ESDZ, a wejściem w życie traktatu wysoka przedstawiciel przy wykonywaniu swoich obowiązków miała korzystać ze służb Komisji Europejskiej i Sekretariatu Generalnego Rady (Kreczmańska 2009). Niektórzy autorzy stawiają ciekawą hipotezę odnośnie związku tego wyboru z procesem budowy ESDZ. Ich zdaniem RFN i Francja opowiedziały się za wyborem przedstawiciela Wielkiej Brytanii na to stanowisko, by niejako dokonać „przeniesienia odpowiedzialności za losy Służby na Brytyjczyków, którzy zazwyczaj byli przeciwni aż takiemu zacieśnianiu integracji europejskiej, tym bardziej integracji politycznej” (Chojan 2008: s. 172). Niewątpliwie jednak ta hipoteza może być słuszna, tylko jeśli uzna się ten argument za jeden z wielu, a nie dominujący przy wyborze C. Ashton na to stanowisko.

Zgodnie z tym, co zapisano w sprawozdaniu prezydencji na początku 2010 roku utworzono trzynastoosobową grupę przygotowawczą (tzw. *High Level Group*⁶) działającą pod kierownictwem wysokiej przedstawiciel. Początkowo prace grupy nie szły zbyt sprawnie, instytucje (a zwłaszcza Komisja Europejska pod kierownictwem J.M. Barroso) usilnie starały się bronić swoich kompetencji i wywierać wpływ na C. Ashton i jej zespół (Chojan 2008: s. 152). Od początku lutego pojawiało się wiele propozycji, projektów i dokumentów. Atmosferze wokół prac i wzajemnemu zaufaniu instytucji

⁶ W jej skład weszli:

- z ramienia Rady: Pierre de Boissieu (sekretarz generalny), Jean-Claude Piris (dyrektor generalny służby prawnej), Robert Cooper (dyrektor generalny ds. zewnętrznych i polityczno-wojskowych), Helga Schmid (Dyrektor Jednostki ds. Planowania Strategicznego i Wczesnego Ostrzegania);
- z ramienia Komisji Europejskiej: Catherine Day (sekretarz generalny), Luís Romero Requena (dyrektor generalny służby prawnej), João Vale de Almeida (dyrektor generalny ds. stosunków zewnętrznych), Patrick Child (dyrektor służby zewnętrznej DG RELEX), James Morrison (szef gabinetu Ashton);
- z ramienia państw członkowskich wchodzących w skład trzech kolejnych prezydencji: Carlos Bastarache Sagües (stały przedstawiciel Hiszpanii przy UE), Carlos Fernández-Arias Minuesa (przedstawiciel Hiszpanii przy Komitecie Politycznym i Bezpieczeństwa), Jean de Ruyt (stały przedstawiciel Belgii przy UE) oraz Gábor Iván (stały przedstawiciel Węgier przy UE) (Misiroli 2010: s. 435).

i państw członkowskich nie pomogło również wybranie przez Komisję Europejską João Vale de Almeida (członka grupy przygotowawczej i bliskiego współpracownika J.M. Barroso) na szefa delegatury UE w stolicy USA, co nastąpiło zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, ale bez uzgodnienia z państwami (Missiroli 2010: s. 435–436).

Główne problemy związane z powołaniem ESDZ były dyskutowane na nieformalnym szczycie ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich UE w hiszpańskiej Kordobie w dniach 5–6 marca 2010 r. Przebieg rozmów nie był jednak satysfakcjonujący. Po tych rozmowach austriacki minister Michael Spindelegger stwierdził wręcz, że „na razie wszyscy są niezadowoleni” (Zobeniak 2010). Zwłaszcza nowe państwa członkowskie podchodziły do dotychczasowych ustaleń sceptycznie – obawiały się one zdominowania Służby przez urzędników pochodzących z krajów tzw. starej Unii. Tu należy bowiem zauważyć, że 2/3 personelu nowej Służby, który wywodził się z KE i SG Rady już wówczas składał się głównie z osób pochodzących z krajów „piętnastki” (Zobeniak 2010).

Ostatecznie 25 marca 2010 r. na posiedzeniu Rady ds. Ogólnych Catherine Ashton przedstawiła *Projekt decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych*. Uwzględnił on większość wytycznych zawartych w sprawozdaniu prezydencji. Pewne dylematy nie zostały jednak jednoznacznie rozstrzygnięte – te dotyczące zadań, wielkości i odpowiedzialności Służby oraz jej własności (Chojan 2008: s. 153). Przyczyną takiego stanu rzeczy było zapewne dążenie do szybkiego wypracowania kompromisu, który pozwoliłby Wysokiej Przedstawiciel zaprezentować projekt (Formuszewicz 2010). Dopiero 22 kwietnia COREPER otrzymał od wysokiej przedstawiciel propozycję tekstu załącznika do decyzji, który miał określić, jakie działy Komisji Europejskiej i Sekretariatu Generalnego Rady przejdą do nowej Służby. Wysoka przedstawiciel proponowała przenieść (z pewnymi wyjątkami) z Sekretariatu Generalnego Rady – Jednostkę Planowania Politycznego, struktury WPBiO i zarządzania kryzysowego, Dyрекcję Generalną E, a z Komisji Europejskiej – Dyрекcję Generalną ds. Stosunków Zewnętrznych (DG RELEX) oraz służbę zewnętrzną KE (Wysoki Przedstawiciel 2010a).

Po przedstawieniu projektu wyraźnie było widać, że zakończenie prac nie będzie możliwe przed końcem kwietnia, istniały bowiem zbyt duże rozbieżności w stanowiskach państw członkowskich i instytucji europejskich. Do opóźnienia prac przyczynił się Parlament Europejski, który niezmiennie zabiegał o uwzględnienie swoich postulatów w decyzji Rady, mimo iż traktatowo miał on być jedynie konsultowany w kwestii

projektu decyzji. Znamienne było, że projekt przedstawiony przez C. Ashton stał się obiektem dotkliwej krytyki z jego strony (Wysoki Przedstawiciel 2010a). Zaraz po przedstawieniu projektu rozpoczęły się negocjacje między zainteresowanymi stronami. Na forum COREPER podjęto intensywne prace, które doprowadziły do opracowania nowej wersji dokumentu. Bez rozstrzygnięcia pozostawiono dwie kwestie – finansowe zarządzanie budżetem WPZiB oraz procedurę mianowania szefów delegatur (Presidency 2010).

26 kwietnia 2010 r. w Luksemburgu na spotkaniu ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich doszło do zawarcia porozumienia w sprawie projektu decyzji (Missiroli 2010: s. 436). Wprowadzono kilka zmian, między innymi przepis dotyczący struktury ESDZ. W miejsce sekretarza generalnego, o silnej pozycji, planowano powołać trzech dyrektorów, którzy mieli podejmować decyzje wraz z WP. Ta zmiana była podyktowana obawami nowych państw członkowskich przed zdominowaniem Służby przez sekretarza, którym prawdopodobnie miała zostać osoba pochodząca z Francji. Ashton zapowiedziała, że stanowisko jednego z dyrektorów z pewnością przypadnie przedstawicielowi któregoś z państw Europy Środkowo-Wschodniej (*Decydujące rozmowy...*, 2010).

21 czerwca 2010 r. w Madrycie odbyło się spotkanie Catherine Ashton z przedstawicielami prezydencji, KE oraz PE⁷. Zostało ono poprzedzone szeregiem konsultacji z PE w okresie między kwietniem a czerwcem. Ostatecznie, po przyjęciu szeregu poprawek do projektu decyzji oraz dwóch oświadczeń WP o odpowiedzialności politycznej oraz o schemacie organizacyjnym centrali ESDZ, udało się uzyskać polityczną zgodę wszystkich stron (Missiroli 2010: s. 436). W pierwszym z oświadczeń wysoka przedstawiciel zobowiązała się w stosunkach z Parlamentem Europejskim „działać w oparciu o zobowiązania do konsultacji, informowania i składania sprawozdań podjęte podczas ostatniej kadencji przez poprzedniego komisarza ds. stosunków zewnętrznych, byłego wysokiego przedstawiciela ds. polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, jak również przez rotacyjną prezydencję Rady” (Wysoki Przedstawiciel 2010b). W drugim oświadczeniu, oprócz omówienia niektórych struktur organizacyjnych Służby, odniesiono się do niektórych aspektów jej działania, w szczególności poszanowanie praw człowieka oraz funkcjonowanie struktur WPBiO i zarządzania kryzysowego (Wysoki Przedstawiciel 2010c). W czasie madryckiego spotkania strony zobowiązały się do podjęcia kroków, które po pierwsze doprowadzą do jak najszybszego zakończenia procedury le-

⁷ W spotkaniu wzięli udział szefowie trzech największych frakcji w PE: Elmar Brok (Europejska Partia Ludowa), Roberto Gualtieri (Postępowy Sojusz Socjalistów i Demokratów) i Guy Verhofstadt (Porozumienie Liberalów i Demokratów na rzecz Europy).

gislacyjnej oraz po drugie do dokonania niezbędnych zmian w rozporządzeniu finansowym, regulaminie pracowniczym UE i budżecie UE na rok 2010, co było konieczne do rozpoczęcia działalności przez ESDZ (European Parliament *et al.* 2010). Jako przykład przyjętych porozumień można podać chociażby odejście od zamiaru przeniesienia do ESDZ zarządzania unijnymi programami współpracy zewnętrznej (co zakładał marcowy projekt decyzji) i pozostawienie ich w kompetencji Komisji (Parlament Europejski 2010a) czy umocnienie wspólnotowości poprzez zagwarantowanie, że co najmniej 60% pracowników będzie stałymi funkcjonariuszami UE (Liszczyk 2010). Na spotkaniu ustalono również, że utworzenie Służby ma nastąpić w pierwszą rocznicę wejścia w życie traktatu z Lizbony – 1 grudnia 2010 r. (Liszczyk 2010).

Wypracowane w Madrycie porozumienie pod koniec czerwca zatwierdził COREPER (Prezydencja 2010). Natomiast 7 lipca odbyła się sesja plenarna w Parlamencie Europejskim poświęcona projektowi decyzji. W trakcie poprzedzających ją prac komisji parlamentarnych wypracowano tekst rezolucji w tej sprawie. Podczas samej debaty głos zabrali m.in. Elmar Brok (sprawozdawca Komisji Spraw Zagranicznych), Guy Verhofstadt (sprawozdawca Komisji Spraw Konstytucyjnych), Catherine Ashton, Maroš Šefčovič (wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej), (Parlament Europejski 2010b). Parlament zgodnie z porozumieniem madryckim przyjął szereg poprawek do projektu decyzji (Parlament Europejski 2010c). Głosowanie odbyło się następnego dnia – rezolucja (Parlament Europejski 2010d) została przyjęta 549 głosami „za”, przy 78 „przeciw” i 17 wstrzymujących się (Missiroli 2010: s. 436).

Ostateczny tekst decyzji został ustalony 12 lipca. Najważniejsze zmiany, jakie wprowadzono między marcem a lipcem 2010 r. to: wyłączenie z konsultacji między ESDZ a służbami Komisji zagadnień związanych z WPBiO; osłabienie pozycji sekretarza generalnego służby; zastrzeżenie specyficznych cech i zasad funkcjonowania struktur zarządzania kryzysowego i WPBiO, podlegających bezpośrednio WP; uszczegółowienie przepisów dotyczących działania delegatur; dodanie przepisu o zachowaniu równowagi geograficznej i płci przy naborze personelu; określenie procedury budżetowej dla ESDZ; rozszerzenie listy instrumentów finansowych UE, które pozostały w gestii Komisji; przyspieszenie terminów kolejnych raportów o funkcjonowaniu ESDZ; przeniesienie z KE do ESDZ części Dyrekcji Generalnej ds. Rozwoju (poza DG RELEX).

Po uzyskaniu przychylniej opinii Parlamentu Europejskiego Rada wystąpiła do Komisji Europejskiej o wyrażenie zgody na przyjęcie decyzji (nastąpiło to 13 lipca 2010 r.). Kolegium komisarzy jednomyślnie zaakceptowało wnioski Rady 20 lipca. Umożliwiło to przyjęcie decyzji przez Radę, co nastąpiło na posiedzeniu 26 lipca 2010 r. (De-

cyzja 2010/427/UE). W dalszej kolejności 24 listopada 2010 r. Rada i Parlament Europejski przyjęły zmiany do rozporządzenia finansowego (Rozporządzenie 1081/2010) i regulaminu pracowniczego UE (Rozporządzenie 1080/2010), a także przyjęły budżet korygujący. To zakończyło proces tworzenia najważniejszych dla funkcjonowania ESDZ aktów prawnych.

Przyjęty kompromis nadał Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych szczególną rolę i status. Stała się ona autonomicznym organem UE, poddanym finansowej i politycznej kontroli Parlamentu Europejskiego. Mówiąc o roli ESDZ należy zauważyć, że Służba ma pełnić funkcję zaplecza instytucji w czasie kreowania i realizowania działań zewnętrznych UE, a to mogłoby nasuwać wniosek o swoistym podporządkowaniu ESDZ instytucjom unijnym (Chojan 2008: s. 157). Nie można jednak zapominać, że zamysłem twórców traktatu z Lizbony było utworzenie jednej instytucji w miejsce wielu wewnętrznych struktur każdej z instytucji, co miało zapewnić spójność i ciągłość działań zewnętrznych UE. Oznacza to, że ESDZ jest zobligowana do aktywnego działania i wypracowywania takich metod współpracy międzyinstytucjonalnej, by tę koordynację działań zapewnić. Ponadto nie może być mowy o podporządkowaniu w sytuacji, gdy jedynym podmiotem upoważnionym do wydawania instrukcji Służbie jest, stojący na jej czele, wysoki przedstawiciel. Również kształt rozwiązań przyjętych w odniesieniu do personelu ESDZ, ma niebagatelne znaczenie jeśli chodzi o jej status. Jak podkreśla Dorota Liszczyk zasady dotyczące równowagi geograficznej, równowagi płci oraz ograniczeń ilościowych przy zatrudnianiu personelu z różnych źródeł (tj. z Rady, Komisji i państwowych służb dyplomatycznych), prowadzi do uzyskania niezależności Służby od presji ze strony państw członkowskich, a więc przesuwają akcent przynależności Służby z „międzypaństwowego” na „ponadnarodowy”. Wszystko to pozwala stwierdzić, że Europejska Służba Działań Zewnętrznych w rzeczywistości jest instytucją *sui generis* (Liszczyk 2010).

Przyjęcie decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych było uwieńczeniem długiego i żmudnego procesu. Istniały właściwie dwie podstawowe trudności – po pierwsze proces ten wielokrotnie był przerywany przez okoliczności niezwiązane z nim bezpośrednio (tu należy przypomnieć referenda francuskie i holenderskie w sprawie TK czy pierwsze referendum irlandzkie w sprawie TL), a po drugie wynikało to z samej specyfiki tej materii. Polityka zagraniczna jest obszarem bardzo newralgicznym, w którym nie może być mowy o transferze uprawnień wynikających z suwerenności i przekazywaniu ich na ponadnarodowy poziom. W konsekwencji, mimo że państwa chciały utworzyć, a potem rozwi-

jać WPZiB na poziomie unijnym, zawsze dążyły do tego, by była to domena międzyrządowa. Jednocześnie ponadnarodowe instytucje zabiegały o maksymalne wzmocnienie pierwiastka wspólnotowego w funkcjonowaniu wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Nie wolno zapominać, że już samo osiągnięcie zgody w każdej z tych grup było wystarczająco trudne. Mimo tej sprzeczności podejść, w trwającym niemal osiem lat procesie, udało się wypracować kompromis. Jednym z najciekawszych jego aspektów jest, jak się wydaje, rola Parlamentu Europejskiego. Mimo iż traktat z Lizbony nie zwiększył jego uprawnień w dziedzinie WPZiB, PE umiejętną polityką wobec pozostałych aktorów, zagwarantował sobie bardzo duży i znaczący udział w tworzeniu i późniejszym funkcjonowaniu nie tylko samej ESDZ, ale i całej WPZiB (Liszczyk 2010). Można nawet sformułować pogląd, iż PE przyczynił się w znacznym stopniu do zwiększenia liczby ponadnarodowych cech Służby, co jest dużym osiągnięciem w obliczu międzyrządowego charakteru tej polityki (Chojan 2008: s. 165).

Bibliografia:

- BIELECKI Tomasz (2009), *Irlandia powiedziała „tak”*, „Gazeta Wyborcza” 03.10.2009, http://wyborcza.pl/1,76842,7106943,Irlandia_powiedziala_tak_.html (26.11.2013).
- CHOJAN Adrian (2012), *Europejska Służba Działań Zewnętrznych – postęp czy regres w politycznej integracji Europy?*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna”, nr 1(36).
- CZAPUTOWICZ Jacek (2005), *Polityka zagraniczna i dyplomacja Unii Europejskiej a Traktat Konstytucyjny*, „Raporty i analizy”, nr 4, Centrum Stosunków Międzynarodowych, http://csm.org.pl/fileadmin/files/Biblioteka_CSM/Raporty_i_analizy/2005/Jacek_Czaputowicz_Polityka_zagraniczna_i_dyplomacja_UE_a.pdf (23.11.2013).
- DECYDUJĄCE ROZMOWY o kształcie korpusu dyplomatycznego UE, szansa Dowgielewicza (2010), Portal Spraw Zagranicznych, <http://www.psz.pl/tekst-30325/Decydujace-rozmowy-o-ksztalcie-korpusu-dyplomatycznego-UE-szansa-Dowgielewicza> (26.11.2013).
- DECYZJA 2009/880/UE Rady Europejskiej podjęta za zgodą Przewodniczącego Komisji z dnia 1 grudnia 2009 r. w sprawie mianowania Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, Dz. Urz. UE. L 315 z 2.12.2009.
- DECYZJA 2010/427/UE Rady z dnia 26 lipca 2010 r. określająca organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych, Dz. Urz. UE L 201 z 3.8.2010.

- DEKLARACJA nr 15 odnosząca się do artykułu 27 Traktatu o Unii Europejskiej dołączona do Aktu końcowego Konferencji Międzyrządowej, która przyjęła Traktat z Lizbony (2010), Dz. Urz. UE C 83 z 30.03.2010.
- EUROPEAN PARLIAMENT (2009), *2009/2133(INI) - 22/10/2009 Text adopted by Parliament, single reading*, European Parliament Legislative Observatory, <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/summary.do?id=1089926&t=e&l=en> (25.11.2013).
- EUROPEAN PARLIAMENT *et al.* (2010), *Statement of the European Parliament, the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, the Council and the Commission on the European External Action Service (IP/10/771)*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-771_en.htm (25.11.2013).
- FORMUSZEWICZ Ryszarda (2010), *Europejska Służba Działań Zewnętrznych - przyszła organizacja i zasady funkcjonowania*, „Biuletyn PISM”, nr 58 (666), <http://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/no-58-666> (26.11.2013).
- IRLANDCZYCY NA NIE, *szok w Brukseli* (2008), „Rzeczpospolita” 13.06.2008, <http://www.rp.pl/artukul/148007.html> (26.11.2013).
- JANKOWSKI Dominik (2010), *Traktat z Lizbony a struktury wojskowe UE*, Portal Spraw Zagranicznych, <http://www.psz.pl/Dominik-Jankowski-Traktat-Lizbonski-a-struktury-wojskowe-UE> (25.11.2013).
- KLUTH Michael Friederich, PILEGAARD Jess (2012), *The Making of the EU's External Action Service: A Neorealist Interpretation*, „European Foreign Affairs Review”, Volume 17 Issue 4.
- KRECZMAŃSKA Aleksandra (2009), *Europejska Służba Działań Zewnętrznych - rozstrzygnięcia i dalsze wyzwania*, „Biuletyn PISM”, nr 63(595), <http://www.pism.pl/index/?id=3d779cae2d46cf6a8a99a35ba4167977> (dostęp: 26.11.2013).
- LISZCZYK Dorota (2010), *Kompromis w sprawie ustanowienia Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ)*, „Biuletyn PISM”, nr 104 (712), <http://www.pism.pl/index/?id=5e76bef6e019b2541ff53db39f407a98> (25.11.2013).
- MISSIROLI Antonio (2010), *The New EU 'Foreign Policy' System After Lisbon*, „European Foreign Affairs Review”, Volume 15 Issue 4.
- OSICA Ołaf, TRZASKOWSKI Rafał, POPIELAWSKA Joanna (2009), *Europejska Służba Działań Zewnętrznych. Implikacje dla instytucji i stosunków zewnętrznych Unii Europejskiej*, „Nowa Europa. Przegląd Natoliński”, nr specjalny 2(3).
- PARLAMENT EUROPEJSKI (2009), Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 22 października 2009 r. w sprawie instytucjonalnych aspektów utworzenia Europej-

- skiej Służby Działań Zewnętrznych (P7_TA(2009)0057, 2009/2133(INI)), Dz. Urz. UE C 265 z 30.9.2009.
- PARLAMENT EUROPEJSKI (2010a), *Służba dyplomatyczna UE: Porozumienie madryckie zatwierdzone przez Parlament*, 08.07.2010 komunikat prasowy, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20100707IPR78056+0+DOC+XML+V0//PL> (26.11.2013).
- PARLAMENT EUROPEJSKI (2010b), Protokół. Środa, 7 lipca 2010 r. – *Strasburg. Organizacja i funkcjonowanie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych – Europejska Służba Działań Zewnętrznych (debata)*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=PV&reference=20100707&secondRef=ITEM-012&language=PL&ring=A7-2010-0228> (26.11.2013).
- PARLAMENT EUROPEJSKI (2010c), Stanowisko Parlamentu Europejskiego przyjęte w dniu 8 lipca 2010 r. w celu przyjęcia decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (P7_TC1-NLE(2010)0816), Dz. Urz. UE C 351 E z 2.12.2011.
- PARLAMENT EUROPEJSKI (2010d), Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (P7_TA(2010)0280), Dz. Urz. UE C 351 E z dnia 2.12.2011.
- POPIELAWSKA Joanna (2009), *Europejska Służba Działań Zewnętrznych. Pierwsze decyzje i kierunek prac. Aneks do analizy „Europejska Służba Działań Zewnętrznych. Implikacje dla instytucji i stosunków zewnętrznych UE”, specjalny numer „Nowej Europy” 2(3)/2009, „Analizy Natolińskie”, nr 9(41)*, http://www.natolin.edu.pl/pdf/analizy/Natolin_Analiza_9_2009.pdf (25.11.2013).
- PRESIDENCY (2010), Proposal for a Council decision establishing the organisation and functioning of the European External Action Service – Presidency compromise, 8724/1/10, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/10/st08/st08724-re01.pl10.pdf> (26.11.2013).
- PREZYDENCJA (2007), Konkluzje prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w dniach 21–22 czerwca 2007 r. w Brukseli (11177/1/07 REV1), http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/doc/pressData/PL/ec/94942.pdf (25.11.2013).
- PREZYDENCJA (2009a), Konkluzje prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w dniach 29–30 października 2009 r. w Brukseli (15265/1/09), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/PL/ec/110903.pdf (25.11.2013).

- PREZYDENCJA (2009b), Sprawozdanie prezydencji skierowane do Rady Europejskiej dotyczące Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (14930/09), <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/09/st14/st14930.pl09.pdf> (25.11.2013).
- PREZYDENCJA (2010), Wniosek dotyczący decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (11507/10), <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/10/st11/st11507.pl10.pdf> (26.11.2013).
- ROJEWSKA Marta (2013), *Geneza Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych – główne koncepcje i debata do połowy 2005 r.*, „Przegląd Europejski”, nr 4.
- ROZPORZĄDZENIE 1080/2010, Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) z dnia 24 listopada 2010 r. zmieniające regulamin pracowniczy urzędników Wspólnot Europejskich i warunki zatrudnienia innych pracowników Wspólnot Europejskich, Dz. Urz. UE L 311 z 26.11.2010.
- ROZPORZĄDZENIE 1081/2010 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) z dnia 24 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich w zakresie dotyczącym Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych, Dz. Urz. UE L 311 z 26.11.2010.
- TRAKTAT O UNII EUROPEJSKIEJ, wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012.
- UNIA SPEŁNIA ŻĄDANIA władz Irlandii (2008), portal internetowy dziennika „Rzeczpospolita”, http://www.rp.pl/artykul/26,233465_Unia_spelnia_zadania_wladz_Irlandii.html (25.11.2013).
- WYSOKI PRZEDSTAWICIEL (2010a), Załącznik do wniosku dotyczącego decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (8870/10), <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/10/st08/st08870.pl10.pdf> (25.11.2013).
- WYSOKI PRZEDSTAWICIEL (2010b), *Załącznik. Oświadczenie Wysokiej Przedstawiciel w sprawie odpowiedzialności politycznej*, w: Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (P7_TA(2010)0280), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2010-0280+0+-DOC+PDF+V0//PL>.
- WYSOKI PRZEDSTAWICIEL (2010c), *Załącznik. Oświadczenie Wysokiej Przedstawiciel złożone na sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego i poświęcone podsta-*

wowemu kształtowi centralnej administracji ESDZ, w: Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady określającej organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (P7_TA(2010)0280), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2010-0280+0+DOC+PDF+V0//PL>.

ZOBENIAK Marta (2010), *Po szczycie w Kordobie wszyscy są niezadowoleni*, Portal Spraw Zagranicznych, <http://www.psz.pl/tekst-28997/Marta-Zobeniak-Po-szczycie-w-Kordobie-wszyscy-sa-niezadowoleni> (26.11.2013).